زنجیرە وتووێژ لە سەر مۆسیقای کوردی: مەزهەر خالقی

ب. فەرشی کاك مەزهەر ئەگەر ئیزن بفەرمووی پرسیاری یەکەم باسی ژیاننامە و دەسپێکردنی چالاکی هونەریتان بێت؟

م. خالقی من لە شاری سنە لە بنەماڵەیەکی ئایینی هاتوومە دونیا. ئیشی موسیقام لە تەمەنی یازدەساڵان هەر ئەو دەمە کە لە مەکتەب بووم دەستپێکرد. ئەو کاتە لەمەدرەسە عادەتەن جەشن و حەفلە هەبوو. لەجەشن وحەفەلەکانەوە دەستم پێکرد. ئەو دەمە لە شاری سنە رادیۆ هەبوو, حەفتەی جارێك شەوانی هەینی بەرنامەی هەبوو. داوەتیان کردم لە سەر رادیۆ گۆرانی بڵێم هەر لەو تەمەنی یازدە دوازدەساڵیدا. دەنگی رادیۆ وابو کە بە شەو ئەیتوانی ناوچەیەکی زۆر لە کوردستانی ئێران داپۆشێت, حەتتا بگاتە تارانیش. ئەوە بوو خەڵکێکی زۆر وردە وردە دەنگی منیان ناسی و پێیان خۆش بوو. کە مەکتەبم تەواو کرد چوومە تاران لەوێ دیسان لەسەر ئیشی موسیقا هەر بەردەوام بووم و لە رادیۆ تاران گۆرانیم ئەوت و دەنگم بە هەموو کوردستانی گەورە گەیشت و خەڵك زۆرتر لە گەڵ دەنگی منا ئاشنا بوون. لە سەرەتای منداڵیەوە ئوستادم هەبوو کە لە ماڵەو مەقامات و هەواکانی کوردیان پیئەوتم , با بڵێن بەشێوەیەکی ڕاستەو خۆ زانستی فێریان کردم. ئەو کات کە گەنج بووم مەقاماتە فارسیەکانیشم لە گەڵ گۆرانییە کوردیەکاندا ئەوت. هەر ئەوەش باعیس بوو کە لەگەڵ ئوستادە فارسەکانیش ئاشنابم و بتوانم هێندێکیش لەوان کۆمەك وەربگرم بۆ ئەوەی کاری موسیقا و گۆرانی کوردی خۆم پەرە پێبدەم.

ب. فەرشی چۆنییەتی کاری موسیقا لە شاری سنە و لە کوردستاندا لە چ ئاستێک دا بوو؟

م. خالقی ئەگەر باسی ئەو سەر دەمە 28-1327(59_1958) بکەین موسیقار زۆر هەبوون باوکی ئەو کامکارانە کە ئێستا ئیشی موسیقا ئەکەن و لە ئێراندا بەناوبانگن, ویولنیست بوو کەلاسی دەرسی هەبوو, بۆ ئەوانە کە بیانەوێ فێری ئاواز و موسیقای کوردی بن. هەروەها جگە لەو کەسانی تریش هەبوون کە دیسان ئەوە موزیسین بوون موسیقار بوون.

ب. فەرشی وەك کێ ؟

م. خالقی ئەڵبەتە ئەوانی تر فارس بوون. بەڵام لە ناو کوڕە گەنجە کانیشدا هەبوون. چەند کەسێك جولەکەی کورد بوون یا خۆ مەسیحی کورد بوون وەکو موقەدەس جولەکە بوو یا گریشا مەسیحی بوو. بە ڕاستی هەر ئەو دەمەش کوردستان یانی سنە گۆرانی و موسیقا زۆر زۆر پێشکەوتوو بوو. سنە ئەو کاتە تیپی موسیقا و گۆرانی خۆی هەبوو. ڕاستە وەك ئێستا پێشکەوتوو نەبوو بەڵام موسیقا و گۆرانی لە کوڵانا لە کۆڕ و مەجلیس و جێژنەکان لە

میوانی وتئاترەکان لە هەموو لایەك بە هەموو شێوەیەك زۆر بە ئازادی بە پێشوازی خەڵك ئەبیسترا.

ب. فەرشی گۆرانی بێژەکانی ئەوسەردەمە کێ بوون؟

م. خالقی گۆرانی بێژی سەردەمی من هەر محەممەدی ماملی بوو کە لە مەهاباد بوو. ئەڵبەتە لە شاری سنە گۆرانیبێژ زۆر هەبوون. من وا بە ناوبانگیان نازانم ناویان بەرم. بەڵام هەر ئەو دەم خەلیلی سەدیقی لە سنە بوو, کە لە ئەسڵدا ئەهلی مەهاباد بوو ماوەیەك لە سنە بوو. عەزیزی شاروخ کە ئێستا هاوچەرخە لە سەردەمی مندا بوو ئەمانە گۆرانیبێژی باش بوون کە لە کوردستاندا بوون. زۆربەی خەڵك گوێیان لە دەنگیان ئەگرت.

ب. فەرشی پێش ئەوەی ئێوە دەست بە گۆرانی وتن بکەن چ کەسانێك هەبوون؟

م. خالقی لەسنە لە بەر ئەوەی رادیۆکە رادیۆی ئەرتەش بوو, زۆربەی بەرنامەکان بەزمانی فارسی بڵاودەکرایەوە لە بەر ئەوە گۆرانیبێژی فارسیش لە سنە هەبوون. گۆرانیبێژی کوردی ئەو سەردەمە لە سنە کوڕێك بوو بە ناوی نەورۆزی کە بە کوردی و فارسی گۆرانی ئەوت. وەهەر وەها یەکی تر بە ناوی غولامی رۆمی ئەویش کوردی و فارسی ئەخوێند, ئەڵبەت غولامی رۆمی و بەهای نەورۆزی بەر لە من بوون.

ب. فەرشی کاك مەزهەر فێربوونتان لای ماموستا ئایا تەنیا دەزگاکانی کوردی و مەقامە کوردییەکان ئەگرێتەوە یا خۆ فێری لێدانی ئامرازی موسیقاش بوون؟

م. خالقی بنەماڵەی دایکم و باوکم ئیستعدادی دەنگ خۆشیان هەبوو, زۆریان پێخۆش بوو کە لە ناو ئەو فامیلەدا یەکێك بتوانی ئەم ئیستیعدادە بە خەڵك بناسێنێ و بیخاتە بەر دەستی خەڵك تا کو ئیستیفادەی لێبکەن. بەڵام لە بەر ئەوەی ئەوان لە خانەوادەی خەوانین بوون یاکو خانەوادەی مەزهەبی بوون ئەو کارەیان نەدەکرد. من کە منداڵ بووم ئیتر بەرگریان نەکرد و توانیم ئەو هەست و ئارەزووەی ئەوان بە ئازادی بیخەمە بەر دەست خەڵکەوە. هەروەها مەسەلێکی تر ئەوە کەمن چوونکو ڕاستە وخۆ ئێشم ئەوە نەبوو کە کاری گۆرانی و موسیقا بکەم. لە مەکتەب دەرسم دەخوێند و دوای ئەویش ئێشی ئیداری و ئەوشتانەم دەکرد, ئیتر مەجالی ئەوەم نەبوو بە ڕاستی دابنیشم ئالەتێکی موسیقی تریش لە گەڵی فێربم. و ڕاستە و خۆ ببم بە موزیسین یا گۆرانی بێژ کە هەموو وەختم لە سەر ئەو هونەرە دابنیم. بەڵام لە بەرئەوە خۆم بە بەشی خۆم حەز لە گۆرانی و موسیقا ئەکەم لە گەڵ ئەوەشدا هێندیك ساز و شتم لێئەدا لەگەڵ خودی گۆرانی و موسیقاکە ئەڵبەتە بۆ خۆم یا بۆ خزم و کەس و کار و دۆستانی دەورو بەری خۆم. نەوەکو بڵێم لە رادیۆ لێبدەم یا لە حەفلەو ئەم لاو ئەولا. ئەمەیە وەختی خۆی سێتار و تەنبور و ساز لە کوردیدا لێئەدەم. زۆربەی گۆرانییەکانم کە دروستی ئەکەم لەپێشدا خۆم بە تەنبور و ساز لێی ئەدەم و لە گەڵ ئەوەدا جۆری دەکەم و سازی ئەکەم. ئەوەیە من بۆ خۆم سازیش لێئە دەم. ڕەنگە لە داهاتوودا لە بەر ئەوەی بەڕاستی مەسەلەی موسیقا و ئەوانەی کە بتوانن لە گەڵیان ئیش بکەم نەختێك موشکلە ڕاستەو خۆ لە هێندێك لە کارە کانما خۆم ئامرازێکی موسیقا لێبدەم..

ب. فەرشی کاك مەزهەر ئێوە زانیاریتان زۆرە لە سەر موسیقای کوردی تکایە بفەرموون موسیقای کوردی چۆن دابەش دەکرێ یا خۆ دەزگاکانی موسیقا کوردی چین؟

م. خالقی مەبنا و بنەڕەتی گۆرانی کوردی گۆرانیگەلی رۆژهەڵاتین یا خۆ رۆژهەڵاتی ناوەڕاست. ئوسولەن هەرئەم دەزگاگەلەیە کە لە فارسیدا پێیئەڵێن دەستگا یا ڕەدیف یا عەرەب پێیئەڵێن مەقامات. ئەو دەستگا و مەقاماتە لە هەموو ناوچەی خاوەرمیانە هەتا رۆژهەڵاتی دور و هیندستان بە پێی بووچونی من هەمووی بەیس و مەبنای یەکێکە. یانی ئەو مەقاماتە کە

عەرەب دەیڵێ لە گەڵ ئە و دە ستگاگەلە کە هیندیەکان ئەیڵێن لە گەڵ ئەو مەقاماتە کە تورکەکان ئەیڵێن و دیسانەوە کورد ئەیڵێت بەیس و مەبنای هەمووی لە یەك چوارچێوەدایە. مونتەها عەرەب بە هی خۆی دەزانێ فارس بە هی خۆی دەزانێ تورك و هیندو پاکستانیش بە هی خۆیانی ئەزانن. لە بەر ئەوەی ئەوانە خاوەنی کتێب و مێژوو و وڵات و دەوڵەتی خۆیانن. بەڵام بەداخەوە ئێمە لە بەرئەوەی کە خاوەنی مێژووی سەربەخۆ و دەوڵەتی سەربەخۆ نەبووینە کەمتر باس کراوە و نەمانتوانیوە بەشی خۆمان جیا کەینەوە. هیچ گومانی تێدا نییە کە بەشێکمان لەم کەلەپورە گەورەی رۆژهەڵاتدا هەیە. ناتوانین بڵێین هەمووی هی ئێمەیە , هیچ میللەتێکیش ناتوانی بڵی هیچی هی ئێوە نییە. لە بەر ئەوە بەلای منەوە ئەبێ رۆژێك لە رۆژان کە ئیشالا ببین بە خاوەنی وڵاتی خۆمان و مێژوو و کتێبی خۆمان, دابنیشین بەشی خۆمان لە ناو کەلەپوری هاوبەشی میللەتانی رۆژهەڵات بکێشینە دەرە وە و ناوی خۆمانی لە سەر دابنیین. ئەڵبەتە هێندێك شت هەیە کە ئەوان نە هەیانە نە توانیویانە دەستی بە سەردا بگرن وەکو حەیران لاوك وەکو خاوەری و خورشیدی وەکو سیاچەمانە وەکو هۆرە. کە ئەوان نەیانتوانیوە دەستی بە سەردابگرن و رایکێشن و بۆخۆیانی لە قەڵەم دەن. بەڵام ئەوەی لێدەرچێ کە ڕاستە وخۆ کەلەپوری خۆمانە باقی یەکەی ئەبێ دابنیشین لە ناو جەرگی لە ناو دڵی موسیقای ناوچەدا بیکێشینە دەرەوە . ئەڵبەتە ئەوەش ئەوە نییە من بڵێم یەك یەك کامەن بە ڕاستی من نامەوێ بە شێوەیەکی تەعەسوب بێ لێکۆڵینەوە ڕاستە وخۆ دەست بخەمە سەری و بڵێم ئەمە ئەمرۆ ئەیڵێم بۆداهاتوو. بەڵام بۆ وێنە لە دەزگاکانی فارسیدا بەیاتی کورد و بەیاتی زەند هەیە. ئەوانە ڕاستە و خۆ هی ناوچەکەیە و ناوی کوردستانی پێوەیە. بەڵام بە سەر ئەو مەقاماتە فەرزناکری بۆ وێنە چوارگا پێنجگا ماهور دەشتی شور ئەمانە گشتی ناوگەلی فارسیە . کە عەرەب و هیند و تورکیش هەر بەو ناوە بانگیان دەکەن. ئیتر من نازانم کابرای عەرەب چۆن بۆ وێنە بە دەزگای شور ئەڵێت ئەمە دەزگای عەرەبیە . ناوەکە فارسیە ئەڵێ هی منە. هومایون ڕاستەو خۆ فارسییە ئەڵێن هومایون هی منە . من نامەوێ ئەو تەعەسوبەمان هەبێ بڵێین ئەو مەقامە و ئەو مەقامە هی ئێمەیە. بەڵام ئەڵێم کە لەبەر ئەوە زۆربەی تەسنیفەکانمان, بەستەکانمان لە ئەو دوازدە دەزگایە کە کەلەپوری ناوچەکەیە و لە وڵاتانی عەرەبیەوە دەست پێدەکا هەتا ئاسیای دور تا هیندستان دەگرێتەوە ئەمە هەمووی هاوبەشە و بەشی ئێمەشی پێوەیە. ئەو بەستانە لە سەرمەقامات دروست کراون و مەقاماتەکە لە ناوجەرگی خەڵکەوە هاتوە چوون بەستەکە فولکلۆرە و فولکلۆرەکەش کابرایێکی نەخوێندەوار لە دێهات وتویەتی. مانای ئەوەیە بە چەشنێکی سروشتی ئەو مەقامە هی ئەوە یا خۆ بەشێکی هی ئەوە.

بەڵام ئەم بەشانە کامی هی ئێمەیە ئەبێ موسیقارەکان دابنیشن کاربکەن دەریبێنن. ئیشی زۆر درێژخایەن و بەربڵاوی دەوێ. ئەڵبەتە لەم زەمینەدا قسە زۆرە ئەگەر بمەوێ باسی بکەم ئەوە باسەکە درێژ دەبێتەوە دەنا مەسەلەی ئێمە تەنیا مەقامات نییە لە ناوچەکە موسیقا و کەلەپوری هەرە مەزنمان هەیە . زۆر بە ساکاری بلێم لە کابرایێکی عەرب یا فارس لە ناوچەکە بپرسە چەند گۆرانی فولکلوریت هەیە ؟ با گۆرانییە فولکلوریەکانیان کۆ کردبێتەوە چەن دانەیە؟ 50 بێ ,100 بێ ,1000 بێ. بەڵام لە کوردیدا زیاتر لە هەزار گۆرانی فولکلورت هەیە کە کەمتر لە میللەتانی عالەم هەیانە . مانای چییە؟ هەزار گۆرانی فولکلور و سەدان چەشنە هەڵپەرکێ مانای ئەوەیە میللەتێکی دەوڵەمەندە هەر لەو ئوروپایە چەند چەشنە هەڵپەرکێ هەیە کە لە سەر شانۆ و نادیەکان وکلوبەکان نیشانی بدەن بە قامك بیژمێرە. لە کوردیدا هەر ناوچەیەك هەڵپەرکێی خۆی هەیە. مانای ئەوەیە ئەو هەموو هەمەچەشنە, غەنای کولتوری گەلەکەدەگەیێنێ.

ب. فەرشی موسیقای کوردی چ تایبەتمەندێکی هەیە کە بکرێ لە موسیقای تر جیایی کەیەوە؟

م. خالقی جیاکردنەوە یا دیاری کردن بە بڕوای من کارێکی ساکار نییە ئێمەهێندیك شتمان هەیە دیاری کراوە . هێندیك شتمان هەیە تێکەڵاوە و ناتوانین جیای کەینەوە. هەروەها ئێوە لە ئوروپا مەگەر لە زماندا جیاوازییەك بەینی موسیقای ئینگلیسی و ئاڵمانی نابینی. بە لای منەوە زۆرشت هەیەکە ناتوانی فەرق بنێی لە ناو موسیقای عەرەبی و تورکی و فارسیدا ئەمەش دیسان عەینی شتە بۆ کوردە کان. ئێمە میللەتێکین تێکەڵ لەم ناوچەیە, بە چاوێکی تەعەسوب نابێ سەیری بکەین کە بڵێیین بەشی ئێمە جیاوازی تەوای هەیە, بە لای منەوە جیاوازی تەواو ئەگەرێتەوە بۆ ئەوە کە هێندیك شت ئێمە هەمانە ئەوان نیانە . بۆ وێنە وەختێك باسی لاوك و حەیران دەکەین کە مێژووی ئێمەیە نە تەنیا مێژووی غەرامی بەڵکو مێژووی شەڕەکانی ئێمەی تێدایە . ئێمە هێندیك لە مێژوومان ئەتوانین لە ناو جەرگی ئەوحەکایەتانە ئەو بەسەرهاتانە کە بە شێوەی حەیران و لاوك وتراوە دەربێنین. شەڕەکانمان لەگەڵ ئەوانە کە هاتوون داگیریان کردوین یا کو بە پیچەوانە مێژووی کۆچ کردنەکان تێکەڵ بوونی مەحەبەت و خۆشەویستی لە بەینی خەڵکەکاندا, یاکو بەسەرهاتی موسیقای مەزهەبیمان کە بڵێین موسیقای عیرفانییە, کە هێندە دەوڵەمەندە ئەمرۆ هەموو بەشەکانی ئێرانی داگرتووە. ئەڵبەتە داخێك هەیە لە بەر ئەوە خاوەنی دەوڵەت و وڵات نەبوینە موسیقی کوردی گەشەی پێنەدراوە لە بەر ئەوەی گەشەی پێنەدراوە ئێستا زۆر دەست لێنەدراو ماوەتەوە. ئەمە ئەگەربێنین لەوەی کە دەست لێنەدراو ماوەتەوە بەشەکانی خۆمان جیا بکەینەوە و لە سەری کار بکەین , ئەو دەمەیە کە دەتوانین بڵێین شتە هاوبەشەکانمان لابردوە. ئەوشتانەی هی خۆمانە لە سەری ئیشمان کردوە , ئەوە بەلای منەوە کارێکی زۆر سەختە. ئەوە شتێك نییە کە بە ڕاستی من دەست نیشانی بکەم ئەو ریتمانە ئەو زەربانە کامی هی ئێمەیە ئەو مەقاماتە کامی هی ئێمەیە هی ئەوانە بەڵام ئەوەی کە موسەلەمە لە بەینی کوردی و فارسی و تورکی شتەکانمان زۆر لە هەموو ئەوانە نزیکە. ئەوانیش زۆر لە ئێمە نزیکن.

ب. فەرشی هەروەك ئاگادار هەن فولکلوری هەر نەتەوەیەك لە چوارچێوەی ناونەتەوەییدا سەبت دەکرێ. بۆ وێنە فلان گۆرانی فولکلوری فلان نەتەوەیە و لە فلان ناوچە ئەگوترێ و ناوی گۆرانییەکە ئەمەیە. بەداخەوە زۆر لە گۆرانییەکانی ئێمە هەڵپەرکێکانمان بە ناوی میللەتانی ترەوە سەبت کراوە، دەوڵەتی تورکیا بەشێکی زۆری هەڵپەرکێ و گۆرانی کوردی بە ناوی خۆی لە قەلەم داوە و بە دانانی کەلامی تورکی بە فەرهەنگی تورکی ناودەبا. ئەوە مەسەلەی داهاتوو کە ئێوە باسی دەکەن زۆر چەتوون و ئالۆز دەکا . دور لە بیری ڕەگەز پەرستانە بەرهەمی نەتەوایەتی هەر نەتەوەیەك تام و بۆن و چێژ و چوارچیوەی خۆی هەیە راتان لە سەر ئەم بۆچوونە چییە؟

م. خالقی هەروا کە ئەزانن موسیقا سنوری نییە. چوونکە بەڕاستی موسیقا حاڵەتی رۆحی ئینسانیك ئەگەێنێ کە ئەیەوێ خۆی مەترەح بکا شەرایەت و وەزعی خۆی لە حاڵ یا رابوردودا ڕاگەێنێت. و زۆرجار ئەو شەڕایەتانە لە هەر لایەك بێ وەکو یەك وان، بۆیە گۆرانی ئەنیشیتە دڵ, گۆرانی کوردی یان عەرەبی بۆ وێنە ئەنیشیتە دڵ, ئەوەی کە لە ئەفریقا یە یا بە پیچەوانە، چوونکە وەکو فارس ئەڵێ ,, هرانچە از دل براید بردل نشیند,,لە بەر ئەوەی گۆرانی فولکلور نەغمە و دەنگی ئینسانی تەبیعیە, ئەو نەغمە و دەنگە تەبیعیە لە هەرلایەکەوە بێ ئینسان بە گوڕو بە جۆش ئەتوانێ هەستی بکا. بە لای منەوە موسیقا کە سنوری نەبو زۆر موشکیلە ئێمە بێین حەدی بۆ دانین بڵێین تورکەکان گۆرانی عەرەبی نەڵێن فارسە کان گۆرانی کوردی نەڵێن یان کوردە کان گۆرانی تورکی نەڵێن. ئەمە بە لایەك, لایەکی تریش موسیقای دەوڵەمەندی کوردی لە بێ خاوەنی کەوتوتە گیر ئەو ولاتانە کە داگیریان کردوین . لە تورکیا دەستی کەم زیاتر لە سەدی 50ی گۆرانییەکانی تورکی کوردیە . من لە سەر ئەوە تاقیکردنەوەیەکم هەیە بۆتانی ئەگیرمەوە . لە ساڵی 1989 لە لەندەن لە گەڵ ناوەندی کولتوری هاوکاریم ئەکرد لە کۆمیتەی بەریوەبەرایەتی دا بووم. ئێمە

مەجموعەیەکی هونەریمان سازکرد کە لەفستیوالی جیهانیدا بتوانن لە شاری خلانکوخلان لە ویلز بەشدار بن ئەم فستیوالە دوای شەڕی دووهەمی جیهانی دروست بوو, کە فستیوالێکی کولتوریە هەموو ساڵێك 50 تا 60 نەتەوە بە شداری تێدا دەکا. ئەو ساڵەش ئێمە توانیمان وەکو میللەتێك برۆین و کولتوری خۆمان لەوێ نیشان بدەین.

دەوڵەتی تورکیا کە بەشداری ئەکرد زۆربەی ساڵان پلەی یەك و یا لە بەینی یەك و سێدا هەمیشە هاتوچۆی دەکرد . ئەو ساڵە بە چاوی خۆمان دیتمان زۆربەی بڵێین سەدی هەشتای هەڵپەرکێ وگۆرانی و فۆلکلۆر کە هێنایانە سەر شانۆ بە جل و بەرگیانەوە بە شێوەی پێشکەشکردنیانەوە هەموو کوردی بوو. لە بەر ئەوە ئێمە بەربەرەکانیمان کرد. بە داوەرەکە ئیعترازمان کرد. چووون زۆربەی وێنەی ئیشەکانی ئێمە بوو, قسەی ئێمەیان وەرگرت . دەستەی ژووری دانی پێدانا کە ئەمانە تورکی نین و کوردین. بەم هۆیە ئەوساڵە تورکیا بە هیچ شێوەیەك نەیتوانی پلەیەك بێنێت بە پیچەوانەوە ئێمە بە رەقەم 5 دەرچوووین. ئە وە لە کاتێکدا بووکە ئێمە وەك ولاتێك ئامادە نەبووین. ئەمە ئیسپاتی قسەکەی ئیوەیە کە بۆ وێنە یەکی وەکو دەوڵەتی تورکیا توانیویەتی دەست بکێشێت بە سەر کەلەپوری هونەری ئێمەدا. بەڵام فارسەکان بە هۆی ئەوەی موسیقا و گۆرانی و ئەوشتانە هەر لە زەمانی سەفەویدا یاساغ بووە ئیتر بەستە و گۆرانی زۆریان نییە تاکو پێشکەشی خەڵکی کەن یا لە فستیواڵ و شتی وا بەشداری بکەن ئەوان کەمتر کەڵکیان لە کولتورو گۆرانی و هەڵپەرکێی کوردی وەرگرتووە . هەتا ئەم ئاخرەی زەمانی پەهلەوی هێندێك موسیقایان هەبوو کە هاتنە پێشەوە. بەر لەو قەدەغە بوو ئێستاش کە ئەبینن هەروا قەدەغەیە .

بەڕاستی فارسەکان جگە لەمەقامات و کارگەلی مەزهەبی شتێکیان نییە لە ناوچەکە پێشکەشی بکەن. بەڵام تورکەکان زۆربەی گۆرانییەکانی کوردیان ڕاستەوخۆ هەڵگرتووە و کەڵکی لێوەردەگرن ئێستاش ئەگەر ئەوەی لێ لابەرین تورك لە باری موسیقا و گۆرانییەوە پێم وایە زۆر زۆر فەقیر ئەبن .

ب. فەرشی لێرەدا پرسیارێك دێتە پێش هێندێك گۆرانی بێژی بە ڕەگەز کورد گۆرانییە کوردیەکان بە زمانی تورکی ئەڵێنەوە بێ ئەوەی باس بکرێ ئەوە کوردیە بۆ وێنە برایم تاتڵی سەس. ئاکاری ئەوانە چۆن دەبینن؟

م. خالقی ئەوە مەسەلەیێکی زۆر حەساسە بۆ وێنە تاتلی سەس لەم دوایانە کە باری سیاسی کورد لە کوردستانی تورکیا هێندێك گۆرا توانی بە کوردی گۆرانی بڵێ حەتتا هەڕەشەیان لێکرد. ئەو جۆرەی من بیستومە بریندایان کردوە و بە دەمانچە تەقەیان لێکردوە. هەر دیسان دیتومە بە کوردی گۆرانی وتووە. مونتەها مەسەلە ئەوەیە ئەگەر گۆرانیبێژێك ئەتوانێ عەرەبی یا فارسی ئینگلیسی یا کوردی بڵێت ناتوانی بڵێی ئەوە نەڵێت. بە لای منەوە ئەوەی هەر بڵێت نا من لە سەر تەعەسوبم ئەگەر دەنگم خۆشە ئەگەر سازێك لێئەدەم وگۆرانێکی باش دەزانم هەر بە کوردی بیڵێم . ئێمە ئەبێ کوردیەکە کار بکەین ئەگەر توانیمان وەکو گۆرانیبێژێك وەکو هونەرمەندێك وەکو ڕەسامێك وەکو ئاکتورێکی سینەما لە حاندی جیهانی ویا وڵاتانی تردا ئیش بکەین مانع نییە.

بەڵام ئەبێ ئەوەی کە ئەرکی سەرشانی هۆنەرمەندە بۆ میللەتەکەی ئەوە بکا و بە تەنیشت ئەویشەوە چی ئەتوانێ خزمەتی کولتوری میللەتانی تریش بکا. لە بەر ئەوە برایم تاتلی سەس یا ئەوانی تر یا هەر گۆرانیبێژێکی تری کورد هەرکە ئیزنی بدەن ئیزنی مانی بدەن ئیزنی قسە کردنی بدەن ئیزنی جوڵانەوەی بدەن دێتە سەرخەتی کوردی خۆی لام وایە ئەوەندە تەعەسوب لە کورددا هەیە بۆیە تا ئیستا نەتواوەتەوە.

ب. فەرشی مەبەست لەو پرسیارە هەر ئەوە بوو کە ملۆدیە کوردیەکان بە زمانی تورکی ئەوترێتەوە و بە تورکی لە قەڵەم دەدرێ و لە کوردی ئەسڕێتەوە مەبەست پاراستنی ملۆدیە کوردیەکانە دەنا قسەی ئێوە ڕاستە.

م. خالقی ڕاستەڕاستە ئەوە خەتەرێکی زۆر گەورەیە گەر وایان کردبێ بە لای منەوە خەتەرێکی گەورەیە بەڵام ئەگەرلەژێرزەخت و زۆردابێ ئەوە من نازانم ئەوە ئیشێکی سیاسیە و باسێکی ترە .

ب. فەرشی ئەڵبەتە بۆ ئەو کارە دەوڵەتی تورکیا لە 70 سال لەمەوبەرەوە بەرنامەی تایبەتی هەبووە ئەو کەسانەی هاتونەتە ئەو ڕێگایەوە زۆر خەڵات کراون ئیمکاناتیان بۆ ژیان دراوەتێ هەرکەس ملۆدی زۆرتری کوردی هێنابێت و بە تورکی پێشکەشی کردبێ لایان ئازیزتر بووە, یانی بەرنامەێکی تەواوسیستیماتیک بۆ لە ناوبردنی کولتوری کوردی بەڕیوە چووە.؟!

م. خالقی ئێستا لە مەسەلەکە گەیشتم ئەوە بە ڕاستی بەلای منەوە خەیانەتە, چوونکە ئەوە دزییە! وەرگرتنی ڕاستەوخۆ ئەزانین زۆرشتیان لە ئێمەوەرگرتووە خۆیان کردۆتە خاوەنی, ئەیانەویت ئێمە لە مانا و فەرهەنگ دور بکەنەوە ئەوە خەیانەتە .

ب. فەرشی کاك مەزهەر باسی ئەوە دەکریت کورد خاوەنی 6000 ساڵ فەرهەنگە , موسیقا لێرەدا چ شوێنێکی هەیە ؟ ئەگوترێ گاتاکانی زەردەشت دەکرێ وەك مەبنای گۆرانی و ملۆدی کوردی سەیر بکرێ! بیروڕای ئێوە چییە؟

م. خالقی بەڵێ ڕاستە ڕاستە ئێمە هەر ئەو جورە ئەزانین وئەمرۆ گەنجەکانمان ئەبینن و ئەزانن, تا کو ێ بگا بەوەی سینگا و سینگ لە 1000ساڵ لە مەوبەرەوە شتەکانمان بۆ ماوەتەوە! کورد لە بەر ئەوەی کە میللەتێکی زیندوە لە ژێرهەموو زەختێکدا لە هەموو کات و ساتێکدا لە سەر کولتور و موسیقا و گۆرانی و شیعر و ئەوەی بتوانێ هۆی گەیاندن بە ژیان و بوژاندنەوەی خەڵك بێت دائم لەوە سەر کەوتو بووە با من باسی ئەو شتانەتان بۆ بکەم موسیقای کوردی لە چەند بەشی تایبەتی دروست بووە. یەکێك لەو موسیقا هەرە کۆنانەی کە بۆمان ماوەتەوە خاوری و خورشیدییە, کە بەگوێرەی مێژوو وبە گوێرەی ئەوە کە خەڵك دەڵێن. و هەروە ها بە گوێرەی شێوەی وتنەکەی و وا کە لەناوەکەیەوە دیارە هی ئەو کاتەیە کە کورد هەتاوپەرەست بووە. هۆرە هەرئەو ئاهەنگگەلەیە کە ئەگەر تۆ گوێی لێبگری و شێوە و سەبکی وتنەکەی بێنییە بەر نەزەر و قیاسی بکەی و لێکۆلینەوەی لە سەر بکەی دەردەکەوی کە هۆرە و سیاچەمانە یەکێك لەومەقاماتانەیە کە کتێبە ئایینییەکانی زەردەشت دەگرێتەوە هەروەك چۆن قورعان وتنیش مەقامی تایبەتی خۆی هەیە هەر ئەو مەقامانە کە ئێمە ئێستا هەمانە زۆربەیان دیسان لە مێژووی کۆنی ئێمەوە هاتووە. بەڵام فارسە کان کە بۆ وێنە وەختی خۆی لە زەمانی ساسانییەکاندا دەرباریان هەبوو ئورکیستڕای باربەد ونەکیسایان هەبووە, دانیشتون مەقامات و گۆرانییەکانی ناوچەیان خستۆتە چوارچێوەێکەوە کە ئێستا باسی دەکەن. کەهەر ئەم دوازدە دەزگایە یا 5 دەزگا بنەرەتییەیە! بەڵام بە داخەوە ئێمەی کورد خاوەنی دەوڵەت و وڵاتی خۆمان نەبوینە, بۆ وێنە کەسانێك وەکو سەلاحەدینی ئەیوبی کورد بووە ولە سەر مەزارەکەی نووسراوە کە کوردە بەڵام شەمشیری بە ناو ئیسلامەوەوەشاندووە یا کەریمخانی زەند وەك ئەوانی تر شاهەنشاە بووە ناوی خۆی گۆریوە و وتویەتی وەکیل ولڕعایا . کورد هەمیشە خزمەتگوزاری گەل وخەڵك بووە و خۆی بە ئاغا و داگیرکەر نەزانیوە و بەو چەشنە ئاگای لە کەلەپوری خۆی نەبووە ومانع نەبووە میللەتانی کەڵکی لیوەرگرن. ئیستا کە مەرزگەل دیار بووگە بە قسەی تو مومکینە لە داهاتودا شەڕی موسیقا وکولتورومێژووی موسیقا دروست بێ. دوای ئیسلام گۆرانی عیرفانی کوردی دروست بوو کە شاعیرە بەرزەکانمان وەکو نالی و وەفایی جگە لە شیعر هێندیك مەقامی

عیرفانیان داناوه . ئەشعار و هەوای زۆرمان هەیە کە ئێمە بە شێوەی عیرفانی دەیڵێین. ئێستا ئەم شێوەیە کە زۆر دەوڵەمەندە لە زەمانی کۆماری ئیسلامیدا لەم سەر تا ئەوسەری ئێرانی داگرتووە. ریتم و هەوای عیرفانی کوردی موسیقای ئێرانی گرتۆتە ژێر باڵ و ئەستۆی خۆی. ئەوان شیعری فارسی ئەخەنە سەر بە ناوی خۆیان ئەیڵێن یا بە شیعری کوردی و فارسییەوە دەیڵێن. دەفە یەکێك لە وانەیە جگە لە تەکیە و مزگەوت لە کوردستان کەڵکی لێوەرنەگیراوە بەڵام ئێستا موسیقای کۆماری ئیسلامی ئێران بە کاری ئەبا. بەشێکی تری موسیقای ئێمە موسیقای هەڵپەرکێ یە کە ریتمیکە و پێی هەڵدەپەڕن. ئەمە لە سەدان گۆرانی جوراجوری غەرامی دروست بووە و هەرناوچەیەك بە شێوەی خۆی, ئێستا ناوچەکە چ باسی عەشیرەتی بکەین چ باسی ڕەنگ و تام و پۆی زمان بکەین هەرکامە بەشی تایبەتی خۆی هەیە. جا لە بەر ئەوە ئەتوانین بڵێین گۆرانی یا کو هەواکانی کۆن وەکو مەقامات و خاوەری و خورشیدی و حەیران ولاوك بەشێکی گرنگی موسیقای ئێمەیە . پاش ئیسلامیش موسیقای عیرفانی هەتا دێینە خوارەوە دەگەینە سەدەی بیستم موسیقای غەرامی و هەڵپەرکێ ئەمانە چەند بەشی جیاوازی دیاری کراوە بۆ ئێمە کە ئەمرۆ بۆمان ماوەتەوە جا ئەگەر کاری لە سەر نەکراوە بەڵام بە شێوەی گشتی کەڵکی لێوەرگیراوە . چ لە سەر شریت و کاسیت و چ لە سەر شانۆ . ئەمانە وجودی هەیە . هیوادارین بەڕاستی رۆژێك لە رۆژان ئێمە بتوانین بە شێوەیکی زانستی بە شێوەیکی رێك وپێك بتوانین زیندووی کەینەوە. پەرەی پێبدەین بۆخۆمان بۆ ولاتانی جیهان بۆ دەوڵەمەند کردنی فەرهەنگی مرۆڤ بتوانین پێشکەشی مرۆڤایەتی بکەین.

ب. فەرشی کاك مەزهەر لەم پرسیارەوە با بێینە سەر باسی ئەمڕۆ، موسیقای ئەمڕۆی کوردی چۆن دەبینن؟

م. خالقی موسیقای کوردی بە لای منەوە ئەگەر باسی دە ساڵی ڕابوردو بکەین بەداخەوە زۆر لە تەنگانە دایە . لە ئێران موسیقا قەدەغەیە ئەگەرچی کورد لە ئێراندا خۆی سەلماندوەو یەکێك لە خەباتەکانی سیاسی چەسپاندنی فەرهەنگی موسیقای خۆی بووە. بەڵام دیسان توانیویە بەشێکی داچەسبێنێ. بەشەکانی تر وەکو شتی ریتمیك یا ئەوانەی باسی نەتەوایەتی کوردی تیدایە ئەوان هەردیسان نەیهیشتوە بوێژرێتەوە و بێتە ناو خەڵکەوە! لە بەر ئەوەیە کە ئەڵێین لە دە ساڵی رابوردودا بۆ موسیقای کوردی وەستانێك روی داوە .کوردستانی عێراق بە تەواوی کاول کراوە میللەتەکە لەوە نییە ئەوەی واهەیەتی بیبوژێنێتەوە . ماوەی ئەوەی نییە. کە دابنیشیت لە سەر موسیقاو گۆرانی! چونکە گەلەکەی شاد نییە, گەلەکەی لە حالی شەڕدایە . لە ئێرانی ئیسلامیش موسیقا قەدەغەیە. لە تورکیەش لە پێشدا ئەو موشکیلە هەبوو گەرچی ماوەیکە نەختێك کراوەتەوە , بەڵام ئەم کرانەوەیە درزێکی زۆر بچکوکە بۆ دەربازکردنی بەشێك لە فەرهەنگی میللەتەکەمان. لە بەر ئەوە ئەمرۆ بە ڕاستی گۆرانی و کولتوری کوردی لە وەزعێکی زۆر نالەبار دایە . ئەمە لە ناحیەی ناوەوە. لە ناحیەی دەریشەوە لە بەر ئەوەی کە ئێمە وەکو میللەتێك میللەتێکی فەقیرین, میللەتێکی پرژوبڵاوین لە ئوروپا وئامریکا. موسیقاش پێویستی بە سەرمایە و دەستمایە هەیە. لە دەرەوش نەکراوە خزمەتێکی وابکرێ کە موسیقای کوردی بپاریزین یا گەشەی پێبدەین . گەشەی پێبدرێ بچێتە پێشەوە. بۆیە من نەختێك دوچاری ترسم و هێندێك مەترسی ئەوەم هەیە کە ئەم فەترەیە ئەم دەورانە زۆر دەوام کێشێت. کە زۆر شت لە بیرمان بچێتەوە و لە چەند ساڵی داهاتوشدا نەتوانین شتێك زیاد کەین لە کەلەپورو موسیقا و ئاوازی کوردی! ئەوە من زۆر بۆی بە پەرۆشم لە مەراق دام!

ب. فەرشی باس لەوە دکرێ موسیقای کوردی لە کوردستانی ئێران و عێراق بەرە و پێشەوە چووە لە رۆژهەڵات ناوی چەند گروپی موسیقا یا کەسانێك دێنن کە کاری موسیقا ئەکەن یا خۆ لە باشور زۆر گروپی موسیقا لە شارەکان هەن سەرەڕای ئەوانە بۆچوونتان هەر ئەوەیە کە فەرمووتان ؟

م. خالقی کورد ئەوەندە میللەتێکی زیندووە لە پێشدا باسم کرد ئەم میللەتە ئەوندە پڕ هەستە لە هیچ کاتێك لە مێژووی خۆیدا دیومانە هەمیشە لە شەڕو کێ بەرکێ دابوە لە هیچ کاتێدا گۆرانی و فولکلوری خۆی بە هیچ شێوەێك لە دەست نەداوە و بەپیچەوانە لە هەر حاڵەتێکدا شتێکی نوێی بۆ خۆی داناوە ئەگەر سەیر بکەین زۆر بە ڕاحەتی ئەتوانین بڵێین کە ئەم میللەتە لە ئێستادا خەریکی دروستکردنی شتێکە, خەریکی دروست کردنی چەشنێك موسیقا, چەشنێك هونەرە کە لە گەڵ زەمانی خۆیدا ئەمرۆ بگونجێ, ئەگەر وابیرکەینەوە بەڵێ ڕاستە بەڵام ئەگەر بیری ئەوە بکەینەوە میللەتێکی دامەزراو و دامرکاو میللەتێکی خاون وڵات و خاوەن دەستەڵات, دانیشتوە لە سەر فەرهەنگ وموسیقاو کولتوری خۆی وئیش دەکا, تا چ ڕادەیەك ئەیباتە بەرەوە ؟ ئەگەر ئەوە بێ ئەوەمان نییە بە داخە وە. ئەوەیە کە ئەتوانێ پەرە بە موسیقای کوردی بدات! ئەوە کە فلان جەوان, فلان گەنج شتێك ئەزانێت و شتێك لە باری موسیقاوە فێر بووە و ئەمڕۆ ئەیخاتە سەر کاسێت و بڵاوی دەکاتەوە و کۆنسێرت ئەدا لەم لاو ئەولا, ئەمە بەس زاتی ئەو گەنجە یا ئەوگروپەیە! بەڵام ئایا بەرهەمەکەی کە گوێمان لێبووە ئەو بەرهەمەیە کە لێی ڕازی بین بڵێین ئەو بەرهەمەیە کە میللەتێك پێشکەشی دەکا؟ نە لە ناو خۆمان بەڵکو بچێتە بەردەستی میللەتانی تریش گوێی لێراگرن! ئەوەیە ؟ ئەگەر لە من ئەپرسی ئەڵێم نا بە داخەوە! ئەمە تەنیا تەقەلایکە, حەرەکەتێکە بۆ زیندوومانەوە! کە ئەوەش لە زاتی میللەتی کورددایە. ئەو حەرەکەتەی هەمووکات هەبووە کە نەیهێشتوە موسیقای خۆی بفەوتێ. لە کاتێکدا لە هەموو ئێراندا موسیقا قەدەغەیە لە سەر رادیۆ سنە و مەهاباد موسیقای کوردی لیئەدەن لە بەرچی؟ لە بەر ئەوە میللەتەکە لێیان هەڵنەچێ! میللەتەکە لێیان قەبوڵ ناکا! ئەوان لە ترسی خۆیان ئیزنی ئەدەن! بەڵام ئایا ئەو موسیقایە کافییە بۆ ئەوەی میللەتی کورد لە سەدەی بیست و بیست و یەکدا هەیبێت ؟ ئەگەر پرسیار ئەمەیە نا. ئەمە ئەوە نییە کە ئەبێ بیبێت, ئەمە کاوێژی ڕابوردووە. شتێکی ساکارە بۆ مەشغولکردنی میللەتەکە.

ب. فەرشی هەروەك ئەزانن لە 10 , 15 ساڵی ڕابوردودا هێندێك تێکەڵاوی موسیقای کوردی و ئوروپی بە شێوەێکی با بڵێین ناشیانە پەرەی ساندوە کەسانێك هەن ئەمەیان پێخۆشە بۆ چوونتان لە سەر ئەمە چییە؟

م. خالقی من باسی ئەوەم کرد موسیقای کوردی یەکێك لە دەوڵەمەندترین فەرهەنگە لە جیهاندا! مانای ئەوەیە تۆ لە چوارچێوەی موسیقای کوردیدا ئەتوانی ئوپیرایێکت هەبێ ئەتوانی سەمفۆنییەکت هەبێ. لە گەڵ ئەوشدا موسیقا وەکو زمان حەرەکەت دەکا, لە گەڵ ژیانی خەڵکا. ئەگەر دوێنێ بە تەنبور و دەفەوە بوو, ئەمرۆ کە وەسایلی ئەلکترۆنیکی هاتۆتە گۆڕێ دیارە ئەبێ خۆی لە گەڵ کەرەسەی ئە لکترۆنیکی بگونجێنیت. ئێمە بەیس و مەبنای ئەوەمان هەیە کە خۆمان لە گەڵ موسیقای پاپ و جاز بگونجێنین! بەڵام ئەگەر تا ئیستا نەگونجاوە بە ڕیکی نەگونجاوە یا نەمانتوانیوە ببینە ریزی وڵاتانی پیشکەوتوو ئەوە وتم هی کەم دەستەڵاتی میللەتەکەمانە! بەڵام من داهاتوێکی زۆر زۆر باش و روون و زۆر زۆر بەرز ئەبینم بۆ موسیقای کوردی لە سەتحی ناوچە و جیهاندا. بەڵام بە شەرتێك ئێمە ببین بە خاوەنی ڕاستە و خۆی کەلەپوری خۆمان! خاوەنی دەستەڵاتی میللەتەکەی خۆمان ببین! بە قەوەت و هێزێك وەکو میللەتێك! ئەگەر ئەوە بین ئەوە دەریاێکمان هەیە کە ئەتوانین کەڵکی لێوەرگرین و لە گەڵ موسیقای مودیرن زۆر بە چاکی زۆر بەڕێکی پێشکەشی بکەین.

ب. فەرشی با بێینەوە سەر خۆتان! ماموستا خالقی ئێوە سەبکێکی تایبەتیتان هەیە لە گۆرانی وتندا هێندێك باسی کارەکەی خۆتان بکەن لە نەزەر خۆتانەوە جێگەی ئەم سەبکە لە موسیقای کوردیدا چۆنە ؟

م. خالقی ڕاسته و خۆ ئەبی بڵێین که هەر کەسێك هەر موسیقارێك هەر گۆرانیبێژێك سەبکێکی تایبەتی خۆی هەیه. ئەو سەبکە تایبەتیه له هەست و لێهاتووی ئەو کەسه, له زانیاری و دەستەڵاتی ئەو کەسه , بۆ هونەرو کولتورسەرچاوه دەگریَ, له بەر ئەوه من خۆم بیرئەکەمەوه ئەبێت دوای ئەو هەموو ساڵه 35 ساڵ تاقیکردنەوه ڕێبازێکی تایبەتم هەبێت بۆ ئەمەش لێکۆلینەوەێکی زۆرم له سەر کولتور و موسیقا ی کوردی کردوه, توانیومه یا خۆم ڕازی کردوه سەبکێکی تایبەت بدۆزمەوه که خۆم حەزی لێدەکەم وجێگەی دەنگم بێت و قودرەتی دەنگم بێت و توانایم تێدا هەبێت هەم له ناحیەی شیعرەوه هەم له ناحیەی فولکلۆرەوه بتوانم دایچەسپێنم . من به ڕاستی بەس ئەو گۆرانیانەم هەڵبژاردوه یا ئەو گۆرانیانەم داناوه که له ناوخەڵکا خەریك بوون له ناو ئەچوون . یا فولکلۆرەکان که بۆ وێنه 100 ساڵ له مەوبەرەوه کەمتر کەس ئەیزانی. یەکێك له مەبەستەکان ئەوه بوو ئەم گۆرانییه له فلان دیَ لەفلان پیرەمیرد له فلان حاجی له فلان شێخ و ماموستا وەربگیریَ ئەگەر شێوەێکی عیرفانی هەیه ئەگەر شێوەێکی غرامی هەیه بیلێمەوه. له گەڵ ئەوەشدا به شێوەیەك بێت که له ناحیەی شیعر و له ناحیەی وەزن و له ناحیەی ریتمی موسیقاشەوه جۆر بێت. به لای منەوه ئەوانه مەسەلەن باس دەکەن کاکه بۆچی ئەوه دووساڵه سیَ ساڵه هیچت نییه؟ بەڕاستی بۆ یەك گۆرانی پیاو دەستکەم ئەبیَ ساڵێك شەش مانگ ئیش بکا جا ئەگەر کاسێتێك 10 گۆرانی تێدایه مانای ئەوه نییه دەساڵ ئیشی بۆبکا بەڵام ساڵێك ساڵ و نیوێك ئەبیَ ئیشی بۆ بکا ئەوەیه ئەو سەبکە که ئەڵێیت . که هەلبژاردنی گۆرانی هەڵبژاردنی موسیقا و ریتمه . ئەمانه له گەڵ ئەوەی خۆت ئەتەویَ چ بکەی. ئەتەویَ گۆرانی غه رامی بلێیت! گۆرانی هه لپەرکیَ بلێیت! گۆرانی عیرفانی بلێیت! ئەوەی ئێوه باسی دەکەن شتێکه که خۆم هەڵمبژاردوه که ئەو هەوایانه ئەو گۆرانیانه که له گەڵ دەنگی مندا بێتەوه یا من ئەتوانم جوان بیلێم یا دروست بیلێم یا ئەگەر کەسانی تر وتویانه و بۆ وێنه فولکلۆره که تەوفیری هەیه من چاکتر بیلێمەوه هەروەك کوتم من ئەوگۆرانیانەم له کانگای سەرەکیەوه بیستوەجا ئەگەر فلان گۆرانیبێژ وتویەتەوه تەوفیری له گەڵ ئەسلەکه هەیه دوای لێکۆلینەوه سەعیم کردوه دیسان بیلێمەوه ئیتر باقی ئەکەوێته سەر ئەوەی که چەشنی حەنجەره و دەنگ و سروشتی هەر کەسێك جۆن بێت.

ب. فەرشی کاك مەز هەر جگه له خزمەتکردن به گۆرانی کوردی خزمەتی تریشتان به کولتور و تۆرەی کوردی هەبووه حەز دەکەم باسی ئەوەش بفەرموون.

م. خالقی وەکو چی خۆم شتێك نابینم.

ب. فەرشی سەردەمێك ئێوه له ڕادیو تەلەوزیونی سنه بوون پاشان له ڕادیو و تەلەوزیونی کرماشان بەرپرس بوون ئەوانه هەمووی له گەڵ خۆی بەشێکی گەورەی خزمەتی فەرهەنگی بۆ کورد تێدا بوو و بەداخەوه تا ئێستا له هیچ شوێنێك باسی نەکراوه .

م. خالقی زۆر سپاس ئەزانم چی ئەڵێی عەرزبیَ من له ئەسڵدا بۆ خۆم دەبیر بووم یانی ماموستای قوتابخانەی ناوەندی بووم, من له ڕاستیدا حەزم دەکرد بەوەی که ئەگەر ئیشێك له داهاتوودا ئەگرم ئیشی ماموستایی بێت. له بەر ئەوه هەستم کردوه بەوەی که ماموستای قوتابخانه، زانستگا و هەر مەکتەبێك شەخسیەتێکی سەربەخۆ ی هەیەکه تۆ ئەچیته سەر کەلاسێك دەرس ئەڵێیتەوه دەرگا که دائەخەی خۆت ڕییسی خۆتی کەس له سەر سەرت نییه. ئەوەی که ئەیلێیت خزمەتێکی مرۆڤانەیه من هەمیشه حەزم دەکرد وەك ماموستایەك دەرس بڵێمەوه, هەر واش بوو. له سەرەتای ژیانمەوه بەوه دەستم پێکرد. بەڵام له بەرەوه له تەنیشت ئیشەکەمەوه کاری گۆرانی و موسیقام ئەکرد. وەك بیرەوەریك ئەیلێمەوه ڕەنگه به کەڵکی بڵاوکردنەوەش بێت , له تاران دەرسم ئەوتەوه له بەر ئەوەی دەرسی فیزیا و ڕیازی هێندێك قورس بوو له بەینی سەعاتدا 5 , 6 دەقیقه لێدەگەڕام ئەو خەڵکه پشوویەك بدات. ڕۆژیك له ڕۆژان سەیرم کرد دەنگی گۆرانییەکانی من دێت باش که گویم گرت له

سەروینی کەلاسەکە قەوانی من لیئەدەن پاشان وتم ئەمەتان بۆ هێناوە؟ وتیان ئاغا ئەمە مودیلی گۆرانی تۆیە حەز دەکەین کە ماموستاکەمان دەنگی خۆشە و خۆش ئەڵێت و حەز دەکەین گویمان لێبێت . من ئەو دەمە تێگەیشتم کە من ئیتر ناتوانم لە سەر کەلاس لە گەڵ ئەو منالانە جیدی ئیش بکەم. ناچار لەوێ هاتمە دەرێ و چووم بۆ رادیۆ و تەلەوزیون لە بەر ئەوەی لەویش دیسان دەتوانی بەشێکی تری لە فەرهەنگ و کولتوری کوردی بخاتە بەر دەستی خەڵکەوە .

ئەمە بوو لە ئەولین ماوەدا چووم بۆ ناوچەی کوردستان لە کرماشان دابەزیم یەکەم کارم ئەوە بوو ناوەندێکی هونەری شانۆ و موسیقای کوردی دابنێم, کە ئەو ناوەندە حەتتا ئەیتوانی سازی کوردی وەکو تەنبور دروست بکا, لێرە توانیمان خزمەت بە گۆرانی و موسیقاو هەڵپەرکێ و کولتوری کوردی بکەین. کە خۆم زۆر رازیم مرۆڤ ماوەێکی کەم ئەژی ئەوەی بە دەست خەڵکەوە ئەمێنێتەوە هەر ئەو شریت و نەوارانەیە . بەڵام ئەوە بە لای منەوە بەس نییە ئەگەر پیاو بتوانێ بنکەیەك دابنێت و چوارکەس وەك خۆی یان بانتر لە خۆی باربێنێت خزمەتێکی زیاتر بکەن و پەرەی پێبدەن لە داهاتودا ئەوە زۆرتر گرینگە. من ئەوڵین بنکەی فەرهەنگ و فولکلوری کوردیم لە کرماشان دانا بەو هیوایە لە هەموو کوردستان پەرەی پێبدەین بە داخەوە ئیتر ماوەیەکی وامان نەبوو. بەڵام هەر لەو ماوەشدا خزمەتی زۆر کرا. هیوادارم رۆژیکی تر بگەڕێینە وەوڵات بتوانین بە شێوەیکی زیاتر و ڕاستە و خۆتر لەو بنکانە دروست بکەین بۆ ڕاهینانی لاوەکان بۆ پەرە پێدانی فەرهەنگ و فولکلوری کوردی و بۆ لێکۆلینەوەی زۆرتر تا لەم ڕێگەوە خزمەتی زۆرتر بکەین.

ب. فەرشی زۆرسپاس ماموستا مەزهەری خالقی بۆ ئەم ماوەیە کە توانیمان لە گەڵتان قسە بکەین.

م. خالقی تکایە زۆرسپاس بۆ ئێوەش !

*ئەم وتووێژە دوای کونسیرتی کاك مەزهەری خالقی لە شاری بۆن لە 23 ی دسامبری 1994 لە رێگای تەلەفونەوە لە نێوان کۆڵن و فرانکفۆرتدا پێك هات.

Interview mit Mazhar Khaleqi, dem populärsten kurdischen Sänger

Kurdistan heute Nr. 15 – Juli / August 1995